

даването на една обширна могъща българска държава служеше и на руските голъми интереси.

Тъкмо по това съображение, обаче, срѣщу съществуването на Санъ-Стефанска България се повдигнаха вѣковнитѣ съперници на Русия — англичанитѣ. Чрѣзъ своя дипломатически натискъ тѣ наложиха едно коренно ограничение на начертаното отъ руското орѣжие дѣло. Боейки се, да не би на нашия брѣгъ Русия да установи една морска база, отъ която да застрашава английското надмощие въ Срѣдиземно море, Англия ни изключи отъ Архипелага. За да отстрани българското орѣжие отъ стратегическата защита на Цариградъ, тя тласна къмъ сѣверъ българската граница, която стигаше до Люле-Бургастъ и по на западъ отдѣли Източна Румелия отъ княжеството.

Въ своето усилие да разрушатъ велика България, създадена отъ Русия, англичанитѣ намѣриха енергиченъ съюзникъ въ лицето на Австрия. Съперничеството на Австрия съ Русия не бѣ за Цариградъ и за господството въ Срѣдиземно море. Спорътъ между тия двѣ държави бѣ за Балканския полуостровъ, взетъ изцѣло. Стрѣмежътъ на Австрия бѣ да стигне, чрѣзъ Вардарската долина, до Солунъ. Съ влизането на Македония въ българскитѣ прѣдѣли срѣщу тази австрийска амбиция се издигаше вече една мощна прѣграда: Санъ-Стефанскиятъ договоръ значеше слѣдователно една ликвидация на голѣмата австрийска политика въ Балканския полуостровъ. Сама Австрия едва ли щѣше да бжде въ състояние да отстрани този руски ударъ; но тя съумѣ да се възползува отъ владѣщето въ Лондонъ настроение и, съ помощта на Англия, откъсна Вардарската долина отъ Българското княжество.

Тия сж причинитѣ, по които Санъ-Стефанска България, основана върху принципа на народнитѣ, остана, слѣдъ Берлинския конгресъ, едно малко княжество между Дунава и Балкана. Ако България не бѣ на пътя за Цариградъ, Русия нѣмаше, само отъ славянско милосърдие, да се вдига за освобождението ѝ; ако не бѣше страхътъ отъ Русия, Англия нѣмаше да иска нашето разчленение; ако прѣзъ Вардарската долина не минаваше единъ отъ голѣмитѣ търговски пѣтища на Европа, Австрия нѣмаше да наложи да ни се отнеме Македония.

Опасноститѣ и прѣимуществата на нашето географическо положение трѣбваше да се проявятъ и въ послѣдующитѣ периоди на новата българска история. Най-интересенъ е въ туй отношение моментътъ, прѣдизвиканъ отъ съединението.

Руската дипломация, злѣ освѣдомена, както винаги, бѣ помислила, че пловдивскиятъ прѣвратъ е едно авантюристическо дѣло на князъ Александра и веднага зае враждебна позиция спрѣмо това събитие. Макаръ Александръ III да бѣ се произнесълъ прѣдъ българската делегация, която му се прѣдстави въ Копенхагенъ, че, „за разединение и дума не може да става,“ историята свидетелствува, че руската дипломация направи всичко възможно, за да осуети отъ страна на великитѣ сили едно признание на свършения фактъ. Тъкмо противоположно становище зае Англия: щомъ стана ясно, че Русия е противъ Съединението, Англия се обяви за него. Лондонскиятъ кабинетъ, който седемъ години по-рано бѣ рѣшенъ да отиде до война, ако Русия не се откаже отъ Санъ-Стефанска България, сега се застъпваше съ послѣдна енергия за станалото удвоение на княжеството.

Въ тия седемъ години станала ли бѣ нѣкаква промѣна въ тенденцитѣ на английската политика въ Изтокъ? Ни най-малко. Промѣнена бѣ само обстановката: въ 1878 год. убѣждението въ Европа бѣ, че България ще бжде авангардъ на Русия по пътя за Цариградъ; въ 1885 год. англичанитѣ върваха вече, какво отъ България ще могатъ да образуватъ една силна прѣграда срѣщу руския тласкъ къмъ Цариградъ.

Прѣзъ цѣлото врѣме на Стамболовата диктатура, България, въ нейната роль на прѣграда срѣщу руската политика, намираше опора въ западнитѣ сили.